
Педагогіка партнерства: як змінити роль «транслятора знань» на роль «тьютора» та «ментора»

*Лариса Михайлова,
учитель початкових класів, вища категорія, старший учитель
комунального закладу «Харківський ліцей № 38
Харківської міської ради»
lorik201277@gmail.com*

У статті досліджено поняття особливості роботи й допомоги дітям з інвалідністю та з ООП в освітньому середовищі НУШ на уроках у початковій школі на засадах «педагогіки партнерства», виокремлено пріоритетні напрями у вихованні таких дітей.

***Ключові слова:** педагогіка партнерства, інклюзивний клас, освітнє середовище НУШ, педагогіка життєтворчості, методичний інструментарій.*

Особливості роботи і допомоги дітям з інвалідністю та з ООП

Тема: «Неможливе стає можливим»

Алгоритм проведення уроків у початковій школі для учнів із ООП

Поговоримо про особливості планування уроку в інклюзивному класі.

Що ж треба робити, щоб було задіявання кожної дитини з особливими освітніми потребами до навчання? Це насамперед чітко побудована структура уроку, конструктивна взаємодія вчителя та школярів, що дозволяє педагогічному процесу проходити м'яко, зрозуміло й ефективно. Як же спланувати якісний урок і сприяти формуванню пізнавального інтересу учнів?

Однією з основних вимог до проведення уроку в інклюзивному класі є потреба в систематичних змінах діяльності, аби уникнути виснаження та послаблення уваги учнів. Тому при плануванні варто дотримуватися чіткого алгоритму, який передбачає чергування активної роботи з відпочинком і обов'язкове використання наочних засобів. І це має дуже позитивний діючий ефект – діти стають більш організованими, дисциплінованими та самостійними.

Орієнтовна схема уроку в інклюзивному класі

1. Повторення засвоєного матеріалу.
2. Поетапне пояснення нового матеріалу.
3. Повторення учнем інструкції та дозоване виконання завдання,
4. Спеціальне оцінювання рівня навчальних досягнень.

Під час побудови уроку варто:

- починати урок із завдань, які тренують пам'ять і увагу;
- чергувати завдання, пов'язані з навчанням, і завдання, що мають лише корекційну спрямованість (*зорова гімнастика, використання завдань на розвиток дрібної моторики, сприйняття та мислення, руханка тощо*);
- застосовувати діяльність, яка викликає в дітей емоції та пов'язує знання з життям (*ігрові моменти, змагання, рольові ігри, інсценування*).

Стимулювати пізнавальний інтерес і формувати позитивну мотивацію до навчання дітей з особливими освітніми потребами складно, але цілком можливо!
Зацікавленості школярів до навчання сприяють:

- різноманітні прийоми (ілюстрації, гра, кросворди, проведення «Мозкового штурму», написання листа собі і другові, драматизація, завдання-жарти, цікаві вправи);
- організація різних видів і форм діяльності, чергування усної та письмової роботи;
- руханки, гімнастика для рук, очей.

Девіз уроків для дітей інклюзивного класу: « **Діяти, творити – значить жити!**»

Завдання: запровадження педагогіки життєтворчості – плекання особливої дитини як творця, проєктувальника власного життя, творчості, повноцінного члена суспільства.

Центральна проблема роботи вчителя інклюзивного класу – створення сприятливих умов для самореалізації дітей з інвалідністю та дітей з особливими освітніми потребами й додаткових стимулів для саморозвитку та вдосконалення. Саме тому треба виховувати й учити світло та радісно, без примусу, сприяти інтелектуальному розвитку кожної дитини.

Форми та методи роботи з дітьми з ООП: пізнавально-продуктивні справи, бесіди, конкурси, вікторини, тематичні інформаційно-просвітницькі години («Події тижня, міста, країни», «Час новин», «Пульс планети», «Календар державних, народних, пам'ятних дат», «Час доброти і мудрості», «Подорож у країну Будь ласка», творчий конкурс «Посмішка», конкурс «Дружба – велика сила», «Подорож у країну Здоров'я», екологічна гра «Стежинка у світ природи», урок із ЯДС «Що таке щастя», «Доброта і толерантність»).

Способи рішення проблеми на уроках:

- пошук інформації;
- використання інтерактивних методів спілкування;
- технічна, методична, психологічна підтримка;
- проведення свят, інсценування казок;
- проведення конкурсів, захистів проєктів;
- здійснення адресної допомоги учням з ООП у вирішенні питань щодо освітніх утрат у навчальних предметах;
- бесіди, консультації, організація ділових ігор, відвідування родин, проведення зустрічей-тренінгів, різноманітних конкурсів, зустрічей у «Клубі батьків і дітей»;
- організація дискусій, анкетування, заповнення рефлексійного листка, проведення «Мозкового штурму», написання листа другові з побажаннями, розробки пам'яток і вікторин.

Пріоритетні напрями у вихованні дітей з ООП початкової школи:

Я – дитина України.

Я – учень.

Я – особистість.

Я – творча особистість.

Я – і природа.

Я – житель планети.

Я – критично мислю.

Я – гордість батьків і школи.

Я – патріот

Я – господар Землі.

Я – людина, і цим все сказано.

Я – родина.

Я – член суспільства.

Основні завдання уроків за темою «Неможливе стає можливим»:

- створити комфортні умови для того, щоб діти не відчували себе ізольованими від суспільства, не відчували нестачі в спілкуванні;
- залучити дітей з інвалідністю та дітей з ООП (з урахуванням медичних показань) у позитивну діяльність, адекватну їхнім можливостям, інтересам і здібностям;
- розвинути навички спілкування з дітьми всього класу, сприяти вихованню толерантності та емпатії до дітей з особливими освітніми потребами в суспільстві.

Щороку кількість осіб з особливостями розвитку стрімко зростає. Тому актуалізується питання педагогічної освіти цих дітей і готовності спеціалістів працювати з ними. Наші діти з ООП потребують технічної, методичної, психологічної підтримки. Інклюзивне навчання забезпечує доступ до освіти дітей з ООП в загальноосвітніх школах завдяки застосуванню методів навчання та виховання, що враховують індивідуальні особливості таких дітей.

В основі інклюзивної освіти – ідеологія, яка виключає будь-яку дискримінацію дітей, забезпечує однакове ставлення до всіх людей, але створює спеціальні умови для дітей з особливими потребами.

В основі навчального процесу – ідея прийняття індивідуальності кожного окремого учня/окремої учениці, а отже, навчання та виховання має бути організоване таким чином, щоб задовольнити особливі потреби кожної дитини.

Тому виникла ідея співпрацювати разом:

- пізнавати сильні сторони одне одного;
- мріяти і діяти;
- змінювати і змінюватися;
- уміти бути щасливими;
- творити добро;
- бути креативними;
- розширювати горизонти;
- жити в мирі та злагоді.

Цілі та завдання уроків за темою «Неможливе стає можливим» спрямовані на:

- створення сприятливих умов для самореалізації дітей, створення додаткових стимулів для саморозвитку та вдосконалення;
- розвиток творчої та освітньої самоактуалізації підопічних для отримання нових життєвих компетенцій, необхідних для соціальної інтеграції;
- проведення психологічних тренінгів з учнями та вчителями;
- проведення виховних годин, конкурсів, захистів проєктів;

- створення умов і сприятливої обстановки для самореалізації дітей, додаткових стимулів для саморозвитку та вдосконалення;
- формування уявлення про прекрасне в житті, мистецтві, здатності сприймати його, створення додаткових стимулів для саморозвитку та вдосконалення;
- надання психосоціальної підтримки й допомоги для покращення самовпевненості та самостійності дітей з ООП, розвиток творчої та освітньої самоактуалізації, отримання наскрізних умінь;
- упровадження різноманітних форм роботи з батьками та надання психологічної підтримки (*бесіди, консультації, організація ділових ігор, відвідування родин, проведення зустрічей-тренінгів, різноманітних конкурсів, зустрічей у «Клубі батьків і дітей»*).

Етапи роботи вчителя над уроками в інклюзивному класі за темою «Неможливе стає можливим»

1. Ознайомлення з досвідом надання допомоги дітям з ООП.
2. Вивчення та використання найпопулярніших інтерактивних методів щодо впровадження в роботу з дітьми з ООП. (*«Мозковий штурм», рольові ігри, інсценування, «Малюй і пиши», «Криголами», «Тріади», дебати, обговорення в колі, ранкове коло»*).

Якісні показники ефективної роботи в інклюзивному класі:

- підвищення соціальної адаптації дітей;
- виявлення та розвиток творчих здібностей у дітей з ООП;
- підвищення рівня знань і умінь у дітей.

Методичний інструментарій учителя та впровадження сучасних інструментів для розвитку м'яких навичок:

- використання методів навчання, заснованих на співпраці;
- використання інтерактивних технологій;
- організація дослідницької роботи;
- стимуляція самоосвітньої діяльності учнів;
- використання методу проєктів, діалогічних методів;
- стимулювання висловлювання власних думок;
- створення проблемних ситуацій;
- упровадження методів самооцінки та взаємоперевірки.

Система взаємостосунків між учнем і вчителем в інклюзивному класі:

- діалог;
- взаємодовіра;
- підтримка;
- приймання;
- активна співпраця з батьками.

Інтерактивні форми навчання:

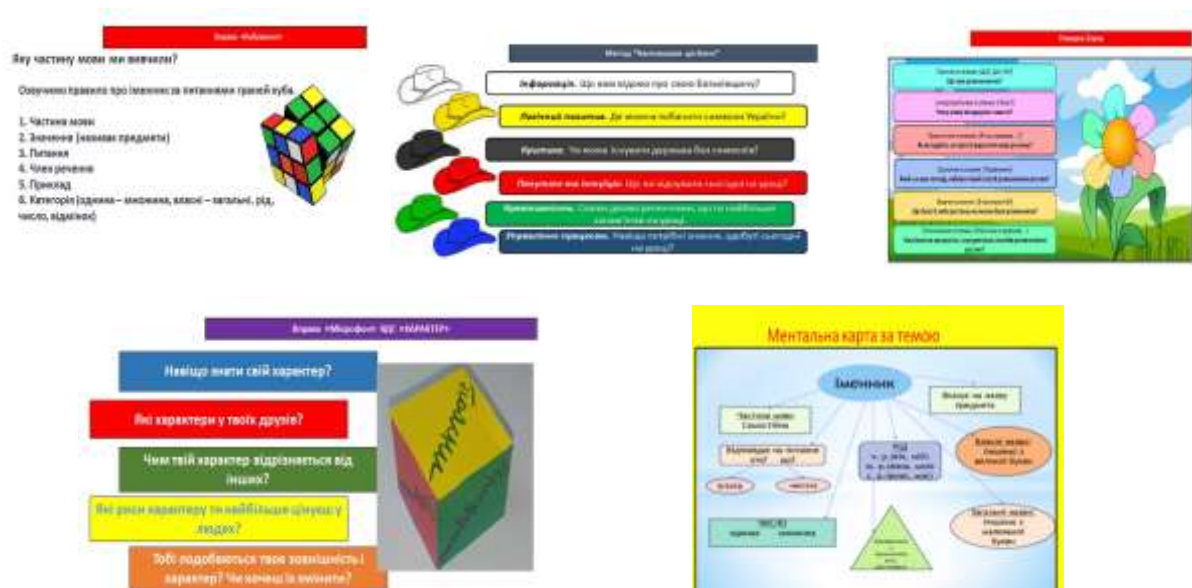
- дискусії з відкритою відповіддю;
- групові;
- інтерв'ю;
- мозковий штурм;
- активні громадянські дії (*листи, звернення, листівки, плакати, реклами*);
- вияв своїх думок і почуттів невербальними засобами (*пантоміма, малюнки, картки, схеми*);

- розробка власних проєктів;
- антистресові вправи.

Інтерактивні вправи, які потрібно використовувати в інклюзивних класах:

- Капелюшки «де Боно»;
- вправа «Кубування», «Мікрофон»; «Асоціативний куш»; «Сенкан», «Кубик Блума», «уроки –подорожі та експедиції», «Мозаїка на уроках читання», «Карусель запитань»;
- вправа «Ромашка Блума»;
- «Попс (позиція);
- створення ментальних карт за темами;
- вправи на психологічне налаштування;
- вправа «Рефлексія»; «Самооцінювання».

Продуманий цікавий урок дозволить забезпечити баланс академічних знань і соціальних навичок учнів з ООП і створити атмосферу толерантності та співробітництва у класі.

Деякі педагоги вважають, що працювати з дітьми з ООП надто складно. Дійсно, для того, аби робота була ефективною, необхідно володіти певними методиками та техніками, мати уявлення про психофізичну діяльність учнів з особливими освітніми потребами, корекційно-педагогічні знання. Для кращого засвоєння матеріалу уроку всі завдання для дітей з ООП мають містити покрокове виконання самого завдання та відповідати певному алгоритму дій. Письмові завдання можуть бути у формі карток з опорними словами, ілюстраціями, що показують алгоритм виконання у вигляді схем або таблиць. А під час виконання усних завдань варто промовляти саме завдання (тобто, що ми будемо робити) та заохочувати учнів повторювати його після вчителя та учнів.

Висновок. У статті розкрито актуальну проблему партнерської взаємодії між учителями, батьками та дітьми з ООП. Висвітлено впровадження ключових принципів і особливості побудови ефективних партнерських відносин, що ґрунтуються на довірі та спільній відповідальності. Запропоновано власне складені різноманітні ігри, задачі, вправи, завдання, ситуації, що сприяють формуванню

компетентної особистості. Це велика, кропітка, цікава робота. Розвиваючи здібності дитини, розвиваю такі якості особистості, що забезпечать її компетентність у будь-якій сфері життя.

Список використаних джерел

1. Діти з особливими освітніми потребами: навчання та супровід у період повоєнної відбудови: навчально-методичний посібник. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739320/1/Kolupaeva.Taranchenko.Dity.z.OOP.vijna.pdf> (дата звернення: 13.04.2026).
2. Організація роботи вчителя в інклюзивному класі. URL: <https://naurok.com.ua/metodichna-statnya-organizaciya-roboti-vchitelya-v-inklyuzivnomu-klasi-477856.html> (дата звернення: 13.04.2026).
3. Краще разом. Що таке педагогіка партнерства і навіщо вона в НУШ. URL: <https://nus.org.ua/2019/06/20/pedagogika-partnerstva-shho-tse-take-ta-yak-zrozumity-chy-vona-ye-u-shkoli/> (дата звернення: 13.04.2026).
4. КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ. ПОСТАНОВА від 5 лютого 2026 р. № 129 «Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/129-2026-%D0%BF#Text> (дата звернення: 13.04.2026).

Подолання «ефекту Матильди» на уроках хімії: практичні кейси для Нової української школи

Рудас Юлія,
учитель хімії

Колонтаївського ліцею Краснокутської селищної ради
Богодухівського району Харківської області
uliarudas@gmail.com

У статті висвітлено власний досвід упровадження гендерно чутливого підходу на уроках хімії, що допомагає мотивувати дівчат вибирати STEM-професії, а хлопців – сприймати колег-жінок як рівних партнерів.

Ключові слова: «ефект Матильди», компетентнісний підхід, гендер, інтеграція, громадянська та соціальна компетентність, інтерактивний сторітелінг, візуалізація портретів.

Актуальність. Реформа «Нова українська школа» ставить перед учительством амбітне завдання – не просто передати знання, а сформувати цілісну особистість, яка здатна критично мислити, працювати в команді та реалізовувати свій потенціал незалежно від будь-яких стереотипів. Хімія як природнича наука має потужний інструментарій для цього. Проте, гортаючи сторінки класичних підручників, учні та учениці часто бачать переважно «чоловіче обличчя» науки. Жінки-науковиці нерідко залишаються в тіні, або їхній внесок згадується мимохідь. Це явище в соціології отримало назву «ефект Матильди» – систематичне заперечення або применшення внеску жінок у науку, коли їхні досягнення приписуються колегам-чоловікам.

Виклад суті теми. Для мене важливо зруйнувати цей бар'єр під час роботи зі здобувачами освіти 7–11 класів. Використовуючи компетентнісний підхід, прагну показати, що наука не має гендеру, а наполегливість, інтелект і креативність – це якості, доступні кожному.